

ΜÉΔΙΑΔΡΑΚΚ

ΜÉΔΙΑΡΑΚΚ foglalkozás-sorozat
1. foglalkozás
(5-8. évfolyam)

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

BIZTONSÁGBAN A NETEN

KOROSZTÁLY: 5-8. évfolyam

ÁTTEKINTÉS

IDŐTARTAM: 90 perc

LEÍRÁS:

A foglalkozás célja az online biztonság alapvető szempontjainak tudatosítása. Két meghatározó témája: a személyes adatok védelme és az online személyiség, online hírnév.

A foglalkozás középpontjában az adathalászat típusait tárgyaló médiaszöveg-értési feladat áll. A médiaszöveg-értés készség fejlesztése azért különösen fontos, mert valódi segítséget nyújthat a megtévesztő információk felismerésében. Egy rövid szimulációs játék során a közösségi médiában közönségre célzást próbáljuk ki – indirekt módon tudatosítva a tanulóknak azt, mire használhatják személyes adatainkat.

A Médiapakk foglalkozások mindegyikében fontos szerepet kap a lehetőségek felmutatása. Az online személyiség témakörében a profilkép, mint az önkifejezés, önreprezentáció lehetőségeit járjuk körbe. A médiatartalom alkotási feladat (különböző arcképek készítése) a többféle önreprezentáció lehetőségének belsővé tételét érzük el.

Ráhangelés

1. Médiapakk oktatóvideó (10 perc)

A FOGLALKOZÁS
FELÉPÍTÉSE

Médiaműveltség fejlesztése

2. Információs lábnyom (10 perc)
3. Célozzunk közönségre! (10 perc)
4. Adathalász (20 perc)
5. Online személyiség 1. (10 perc)
6. Online személyiség 2. (10 perc)
7. Iskola réme /büszkesége (10 perc)

Lezárás, összegzés

8. Kilépő (10 perc)

IDŐTARTAM: A foglalkozás tervezett időtartama 90 perc, de könnyen két 45 perces egységre bontható. Javaslatunk szerint tartsuk két egymást követő órán, akár szünet nélkül.

MÓDSZERTANI
JAVASLATOK

TEREM: Több tevékenység is épít a tanulók közötti együttműködésre. A termet úgy javasolt berendezni, hogy az asztalok körül négy fős csoportokat tudjunk kényelmesen elhelyezni.

OKOSESZKÖZ HASZNÁLAT: A médiatudatosságra nevelés része a tudatos eszközhasználat fejlesztése. Ennél a korosztálynál ez már nem csak hagyományos eszközkészlettel megoldandó feladatok formájában jelenik meg, hanem azáltal, hogy lehetővé tesszük (sőt, kifejezetten ajánljuk!) mobil eszközök használatba vételét, arra biztatjuk a tanulókat, hogy a kérdéses információknak nézzenek utána az interneten, a tartalmakat ériék el online, az alkotói, önkifejezést célzó feladatokat végezzék okoseszközzel. Ez szervezhető a tanulói saját eszközökre építve is.

Az egyes tevékenységeknél erre konkrét javaslatokat is teszünk.

(Fontos tudni, hogy a tevékenységek kisebb hatékonysággal, de végezhetők tanulói eszköz bevonása nélkül is.)

KOROSZTÁLYI KÉRDÉS: Fontolva haladó csoport esetén kevesebb médiaszöveg használatát, azonban azok alaposabb feldolgozását javasoljuk.

SORVEZETŐ: Készült a foglalkozáshoz egy sorvezető. Ez mankó a tanárnak, és segíti a feldolgozást a tanulóknak. Szerepe lehet a feladat kiosztásánál, és van olyan tevékenység, amelynek kivetítésre szánt melléklete csak itt érhető el.

- tanári számítógép, projektor, hangfal
- mellékletek (előkészítve, nyomtatandók nyomtatva)
- *tanári mobil okoseszköz (telefon vagy tablet) vagy tanulói saját eszköz*

ESZKÖZIGÉNY

A FOGLALKOZÁS MENETE

A tevékenység célja, hogy a tanulók figyelmét az online jelenléttel kapcsolatos kérdésekre fókuszálja, felvessen olyan témákat, mint az *online identitás*, a *kéretlen üzenetek*, a *személyes adatok védelme*, az *online információ igazsága* és a *korosztályos korlátozás*, és felidézze ezzel kapcsolatos ismereteiket. (A foglalkozás során ezek nem mindegyikével és nem azonos súllyal foglalkozunk, azonban tudatosításuk nem elhagyható.)

MÉDIAPAKK
OKTATÓVIDEÓ
[10 perc]

Nézzük meg a videót, majd ezt kövesse közös megbeszélés.

FELDOLGOZÁS MÓDJA

A feldolgozást segítő kérdések:

Neked mi volt a legfontosabb üzenete a videónak?

Hogyan lehet az, hogy mindenki maga dönti el, milyen az interneten? Találkoztál már álprofillal? Hogyan lehet felismerni? Miért készít valaki ilyet? Mi lehet az oka, célja, hogy manapság már az internetes robotok hoznak létre autamatizáltan, ezerszámra fiókokat? (Ezek az accountok alkalmasak lehetnek hamis információ terjesztésére, a fogyasztó megtévesztésére.)

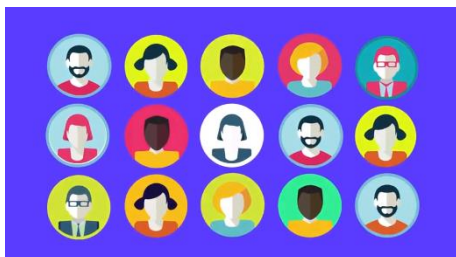
Mit jelent a kéretlen reklám (spam) kifejezés? Mi a vírus? Milyen technikai eszközökkel védekezhetünk ellenük? Hogyan ismerhetjük fel ezeket?

Találkoztál már álhírrrel? Honnan ismerhetjük fel? Mi az a szempont, amit a videó is említ? (Az álhírekkel kapcsolatban a videó az üzenet szándékát (szatirikus, megtévesztő) emeli ki, továbbá azt, hogy minden médiaüzenethez (a kéretlen reklámokhoz, vírusokhoz, adathalász üzenethez hasonlóan) a 'szerzőre' és annak szándékára rákérdezve könnyen megérthetjük az üzenetek valódi célját.)

Volt már, hogy megadtad az adataidat? (Bizonyára igen, mert amikor jóváhagysz egy alkalmazás letöltést, akkor is adsz hozzáfértést.)

- MÉDIAPAKK – Biztonságban a neten (5-8. évfolyam)
<https://youtu.be/bFj3x2xA4Wo>
- sorvezető.ppt (2. oldal)

MELLÉKLETEK

A videó öt olyan alapvető szempontot mutat be, amelyek a biztonságos internetezéshez elengedhetetlenek, ugyanakkor a tanulók számára feltételezhetően nem ismeretlenek.

A videó megtekintését követő közös megbeszélés fókusza a saját élmények felidézése legyen.

A legfontosabb üzenet, amelyet a videó kiemel, az, hogy a gyerek a neten sincs egyedül – fontos, hogy legyen olyan felnőtt, akivel elég bizalmas kapcsolatban áll ahhoz, hogy megossza vele az internethasználat során

felmerülő kétségeit, kérdéseit, problémáit. Ezt emeljük ki a beszélgetés során.

A tevékenység célja annak megélése, hogy a digitális lábnyomunk nyomán létezik egy online személyiségünk, továbbá annak tudatosítása, hogy az online közösségekben megosztott személyes információk könnyen és egyértelműen azonosíthatóvá, ezáltal, sebezhetővé tesznek minket.

INFORMÁCIÓS
LÁBNYOM
[10 perc]

A tanulók feladata az, hogy az általuk körbe rajzolt lábnyomokba egyénileg gyűjtsenek olyan információkat, melyeket az online közösségekben szívesen megosztanak, és olyanokat, amelyeket elhallgatnak.

A FELDOLGOZÁS
MÓDJA

Előbb a jobb lábat rajzoljuk meg, a tanulók kitöltik a megosztható információkkal, ezek közül néhányat kihangosítunk, majd ugyanezt elvégezzük a bal láb nyomán a nem megosztott információkkal.

Helyes megoldás esetén a jobboldali lábnyom a lehetőségeké, értékeké (barátság, bátorság, szépség, tehetség stb.), a bal oldali pedig a személyes adatoké (lakcím, iskola, születési dátum stb).

A tevékenységet záró beszélgetés során ösztönözzük a tanulókat arra, hogy maguk definiálják a személyes adat fogalmát (*minden, ami ránk vonatkozik, ami alapján felismerhetők vagyunk*). Itt fontos felhívni a figyelmüket az online hírnév fontosságára: az interneten rólunk megtalálható összes információ együttesen alkotja 'online személyiségünket'. Ezt a képet látja rólunk mindenki, aki az interneten található információk alapján tájékozódik rólunk.

- sorvezető.ppt (3-5. oldal)

MELLÉKLETEK

Játékosabbá tesszük a feladatot, ha ilyen módon vezetjük fel: „Most játsszuk azt, hogy egy számodra ismeretlen, valaki által ajánlott felületre kívánsz belépni, és regisztrációkor bemutatkozásnak kérnek egy csomó dolgot arról, milyen vagy, mit lehet rólad tudni ...”

Szükséges lehet a lábnyom kitöltését megelőzni egy-két szemléletes példa bemondásával. Ezt a csoport ismeretében tegyük vagy ne tegyük meg.

HÁTTÉRTANULMÁNY

A médiával foglalkozó szakemberek az elmúlt tizenöt évben kezdtek el az ökológiai lábnyom mintájára digitális lábnyomról beszélni. A digitális lábnyom olyan jel, nyom, amely online tevékenységünk után ugyanúgy

megmarad, mint az ősállatok megkövesedett lábnyoma.

Elektronikus eszközkörnyezetünk hatalmassá nőtt, és mindannak, amit az interneten teszünk, nyoma marad. Nyomot hagyunk, ha hitelkártyával fizetünk, ha SMS-t küldünk, és a hálózatra kötött számítógépen minden egyes leütésünk megőrződik. Ezeket az adatokat üzleti célokra is felhasználhatják: a digitális lábnyomokból megismerhetők bizonyos szokások, és az erre szakosodott vállalkozások így személyre szabott szolgáltatásokat kínálnak - például célzott hirdetések formájában.

A tevékenység célja indirekt módon annak tudatosítása, hogy személyes profiljaink nyomán milyen mennyiségű és mélységű adatot tárolnak rólunk a közösségi oldalak működtetői, és ezeket mire használhatják.

CÉLOZZUNK
KÖZÖNSÉGRE!
[10 perc]

A feladat során a tanulók négy fős csoportokban dolgozva 'hirdetnek' online közösségi oldalon. Minden csoport egy hirdetést kap. (Mivel kis méretűek a képek, javasolt csoportonként két példányban nyomtatni, pároknak kiosztani!) A hirdetéseket osszuk ki úgy, hogy legalább két-két négy fős csoport kapjon egyformát.

A FELDOLGOZÁS
MÓDJA

Fontos, hogy előzetesen tisztázzuk, mi a szerepe a jó célzásnak, nem jó, ha sokkal szélesebb közönséghez juttatjuk el az üzenetünket, és az sem, ha túl szűkre célzunk. A feladatvégzést követően minden csoport mutassa be a kész megoldását – az azonos hirdetésen dolgozók kiegészítve egymást.

Zárja a tevékenységet egy beszélgetés arról, lehet-e ilyen pontosan célózni. Adjuk azt a provokatív feladatot az osztálynak, hogy győzzenek meg róla, ezeket az információkat tudhatja rólam a Facebook. Konkrét példákat várjunk el.

Végül mutassuk meg, hogy mennyi információt tud, azonosít egy-egy online profil kapcsán a Facebook.

- *hirdetések (csoportonként 2 nyomtatva)*
- *közönségre célzás (csoportonként 1 nyomtatva)*
- *Facebook reklám célzás*
- *sorvezető.ppt (6-10. oldal)*

MELLÉKLETEK

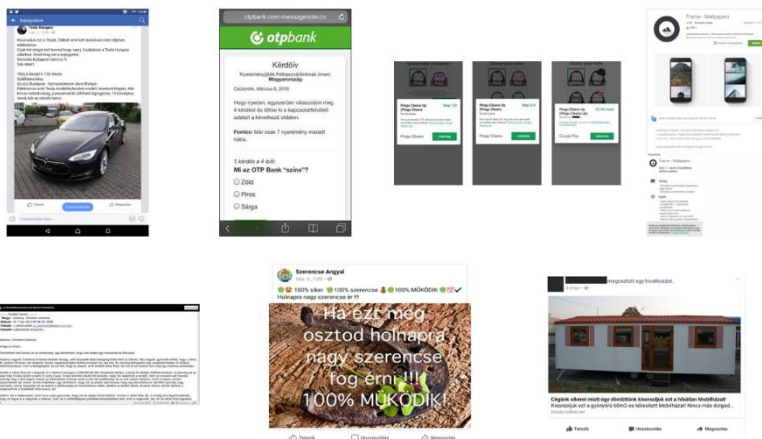

pontosan értsék a feldolgozás szempontjait, ezért a feladatmegoldás előtt mintaként egy adathalász levél kapcsán (Frank Mills – a sorvezetőn) a feladatban megjelenő összes kérdést közösen válaszoljuk meg, ez után következhet a kiscsoportos munka.

Zárjuk a tevékenységet közös megbeszéléssel, amely során egy-egy szempontra keresünk jellemző tartalmakat a kiosztottak közül, és ezekre gyűjtünk további példákat.

MELLÉKLETEK

- adathalász (1-7) (minden 4 fős csoportnak 1 különböző nyomtatva)
- adathalász kulcskérdések (csoportonként 1 nyomtatva)
- sorvezető.ppt (11-18. oldal)

1. Mi ez? Sorold be az alábbi csoportok valamelyikébe!	
Adathalász levél (email, üzenet)	Facebook-játék
Nyereményjáték - ahol kell adni személyes adatokat	Nyereményjáték - ami megosztást kér
Adathalász alkalmazás	'véletlen' előfizetés
2. Ki hozta létre ezt a szöveget?	
3. Mi a célja?	
4. Ki a kiválasztott célközönség?	
5. Kinek és milyen haszna származik belőle?	
6. Milyen vizuális eszközöket használ?	
7. Milyen információ maradt ki?	

HÁTTÉRTANULMÁNY

Az adathalászat (phishing) az egyik leggyakoribb online veszély elnevezése, amelynek során csalogók különféle eszközökkel megkísérik a felhasználók adatainak megszerzését annak érdekében, hogy anyagi haszonra tegyenek szert.

Az adatmennyiség növekedésével és azzal, hogy felhasználhatóságuk egyre szélesebb körű, a személyes adat a bűnözők számára egyre többet ér, megszerzésére pedig egyre több módszer létezik.

A feladat során az adathalászat klasszikus típusai ('nigériai' levelek, cégesnek álcázott üzenetek, hamis weboldalak) mellett fontos bemutatni a mobileszközökkel és a közösségi médiával megjelenő új megoldásokat is: a letölthető alkalmazásokban rejlő lehetőségeket (Frame – Wallpapers, Pingu), a közösségi oldalakon futó nyereményjátékokat (Tesla Hungary, Mobilház),

kvízeket (OTP Bank).

A feladathoz javasolt szakértői mozaik kooperatív módszerrel hatékonyan dolgozható fel viszonylag sok anyag akkor, ha a tanulók aktívak a csoportokban. Ösztönözzük erre őket.

A csoportok feladatmegoldásának igyekezzünk támogatóként részesei lenni, itt fogjuk tapasztalni, mi érhető és mi kevésbé, itt tudjuk korrigálni, hiszen a tevékenységet nem zárja egy nagy összefoglaló.

Fontos, hogy a szakértői csoportok felbomlása után alakuló mozaik csoportok tagjai be tudják mutatni azt az adathalász tartalmat, amivel ők foglalkoztak, már a szakértői csoportmunka során tudniuk kell, hogy ez lesz később a feladatuk, meg kell jegyezniük a kérdésekre adott válaszokat. A mozaik csoportokban történő bemutatást segítsük úgy, hogy a sorvezetőről kivetítjük azt a tartalmat, amiről a megbeszélés szól, valamint a kérdéssort.

A mellékletekben szereplő kínálatból a feladathoz válasszunk úgy, hogy minél szélesebb spektrumon fedje le az adathalász tartalom lehetőségeit.

A későbbiekre a kínálat bővítéséhez javasolt gyűjteni a további példákat, esetleg foglalkozáson túli tevékenységként a tanulóktól kérni, hogy küldjenek képernyőképeket hasonló tartalmakról, ha ilyennel találkoznak.

A profilképünk sokat elárul rólunk. Olyannyira, hogy tulajdonságokat azonosítunk egy-egy személyhez annak nyomán, hogyan mutatja meg magát a közösségi médiában. A tevékenység során ennek tudatosítását célozzuk.

A tanulók ismerjék fel: online környezetben az önreprezentáció még erősebben hat.

ONLINE SZEMÉLYISÉG

1.

[10 perc]

Profilképeket vetítünk, tulajdonságokat sorolunk, a csoportoknak pedig az elhangzó tulajdonságok alapján azonosítják a személyt.

Felsorolt tulajdonságok: megbízható, menő, okos, szabad, udvarias, szerény, nagyképű, lelkiismeretes, komoly, nyitott, szorgalmas, magabiztos, vicces, vonzó

Példák az azonosításhoz:

menő, magabiztos, nagyképű, nyitott (C2)

megbízható, lelkiismeretes, szorgalmas, szerény (A3)

udvarias, komoly, magabiztos, vonzó (B3)

A FELDOLGOZÁS

MÓDJA

A feladat következő részében minden csoport jellemezzen egy szereplőt, akit a többi csoport azonosít.

Majd a tevékenységet záró beszélgetésben hangsúlyozzuk, az online személyiségünk megítélésében erősen meghatározó, hogyan 'kommunikáljuk' magunkat képen.

- sorvezető.ppt (19. oldal)

Az előző tevékenység üzenetét egy másik szempontból vizsgáljuk: itt azt nézzük meg, hogy egy személy kapcsán mennyire más benyomásunk, véleményünk lehet attól függően, milyen témájú, beállítású, hangulatú képen látjuk.

ONLINE SZEMÉLYISÉG

2.

[10 perc]

A négy fős csoport 2-2 fős párra oszlik, a tevékenységet így végzik.

A párok feladata az, hogy a kapott profilkép alapján jellemezzék a személyt, a jellemzésüket írják a lap hátuljára. (Ehhez a párok elővehetik az előző tevékenységben használt tulajdonságokat, de ki is egészíthetik azokat, következtethetnek a személy foglalkozására, családi állapotára, anyagi helyzetére, bármit elmondhatnak róla.)

Hívjuk fel a párok figyelmét arra, hogy ne mutassák meg a csoporton belül a másik párnak, mivel dolgoznak ők.

Zárásként közös megbeszélés során jellemezzük az egyik és másik képhez tartozó személyt is, majd kérjük meg a tanulókat, tegyék egymás mellé a két képet az asztalukon. (Várhatóan észreveszi, hogy azonos személyt ábrázol.) A felismerést követően beszéljünk a tanulóknak az #iftheygunnedmedown közösségi akcióról.

- iftheygunnedmedown 1. és 2. (páronként 1 különböző nyomtatva)
- sorvezető.ppt (20-22. oldal)

MELLÉKLETEK

HÁTTÉRTANULMÁNY

#iftheygunnedmedown

2014-ben egy amerikai rendőr lelőtt egy fegyvertelen, 18 éves fekete fiút egy tüntetésen. Az eset után a fiúról a médiában olyan fényképek jelentek meg, amelyek kedvezőtlen módon ábrázolták, az sugallva, hogy valójában egy bűnözőről van szó. Ezért indult a Twitteren a hashtaggel (#) posztolt képpárok sorozata: elsősorban fekete fiatalok tették föl a kérdést, ha őket

lőnék le az utcán, melyik képet tenni ki róluk a média.

Célja az előző feladatban felvetettek megélése, belsővé tétele alkotáson keresztül.

ISKOLA RÉME /
BÜSZKESÉGE
[10 perc]

A tanulók párban vagy kiscsoportban iskola réme és iskola büszkesége címkével ellátható képeket készítenek. Ehhez bátran megválaszthatják a képkészítés helyszínét, szereplőjét, a beállítást, a pózt stb. Legalább egy rém és egy büszkeség kép készüljön el.

A FELDOLGOZÁS
MÓDJA

Jelezzük, hogy csak két kép legyen a végén!

A közös megtekintést szervezhetjük kivetítéssel vagy tárlatlágotással is – amikor a tanuló párok egyszerűen azon az eszközön nézik meg a fényképeket, amelyeken készült.

MELLÉKLETEK

A feladat megoldható egy vagy néhány, a tanár által biztosított eszközzel úgy, hogy a párok jelzik, ha elő van készítve minden, a tanár odamegy és fényképez. Azonban ennek a feladatnak a valóban élményt okozó megoldása tanulói saját eszközt igényel. Ha ez rendelkezésre áll, javasoljuk, hogy éljünk ezzel a lehetőséggel.

Szintetizálás.

KILÉPŐ
[10 perc]

A tanulók kvízkérdésekre válaszolnak.

A FELDOLGOZÁS
MÓDJA

Minden választ kövessen megbeszélés, amely során értékeljük a helyes megoldásokat, és a tanulók indoklását kérjük a megoldásokhoz.

A sorvezetőben elhelyezett kvízben megnézhetők a helyes válaszok.

- sorvezető.ppt (23-27. oldal)

MELLÉKLETEK

Kiegészítő információk a tanár számára a megbeszéléshez:

1. *fiktív figura, biztos nem saját profil, akár a megtévesztés is lehet vele a felhasználó célja*
2. *a C kivételével az összes többi lehetőség kiszűrhető, mert vagy szűkebb fogalmi keretet fed le, vagy egészen mást jelent*
3. *az online felületek kapcsán beszéltünk róla, és ilyen erős korlátozás ott is csak arra vonatkozik, amikor kételyem lehet az adataim használatával kapcsolatban*
4. *a B, C és D leírások beazonosíthatók az Adathalász feladatnál tárgyalt*

típusok alapján

5. lényegében bármilyen a Facebookon végzett vagy ahhoz köthető tevékenység kapcsán képesek algoritmusok személyiségprofil építeni

Az előző feladathoz hasonlóan ez a tevékenység is elvégezhető kivetített kérdésekkel (pl. minden csoport kap A, B, C és D kártyát – ezzel tudják jelezni a válaszukat), azonban motiválőbb, ha bevonhatók a tanulói saját eszközeik. Ez utóbbi esetben a kvízkérdések átültethetők bármilyen online kvíz megoldásba. Egy jól használható javaslatunk a [Kahoot](#) alkalmazás. (Angol nyelvtudás nélkül is könnyen követhető tutoriál videót [itt talál](#) hozzá.)